UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00324431 6

Mamin-Sibiriak, D. N.
Pohanyi den Vasylia
Ivanovycha

PG
3467
M3P6419
1919

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

Pohanyi

Д. Мамин-Сібіряк.

Поганий день Василя Івановича.

Оповідання.

Видання 4-те.

З малюнками художника Ю. Магалевського.

Українське Видавництво в Катеринославі.

1919.

ВІДЕНЬ — КАТЕРИНОСЛАВ.

З друкарні Мехітаристів у Відні, VII., ул. Мехітаристів, ч. 4.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

PG
3467
M3P6419
1919

Поганий день Василя Івановича.

Оповідання.

Переклав Є. Вировий. — Малюнки художника Ю. Мігалевського.

Люде чомусь думають, що найкраще в світі живеться котам. Та це не зовсім так, починаючи вже з того, що є просто гарні коти, дуже гарні коти й зовсім погані коти. На щастя, наш Василь Іванович не був з останнього гурту. Це був зовсім-зовсім гарний і навіть дуже поважний кіт, — як запевняла всіх маленька Віруня. Він так кумедно вилизував своє молочко, так ласкаво муркотів, а коли починав битись з анґлійською хатньою собачкою Чарлі, то Віруня так сміялася, що аж сльози набігали їй на очі Треба додати до цього ще те, що Василь Іванович був дуже розумний і дуже поважний кіт. Він, наприклад, розумів, що Чарлі гавкає на його й удає ніби хоче вкусити — просто з пустування.

— Ну, ти, брате, не дуже теє... — бурчав иноді Василь Іванович на веселого Чарлі. — Я не люблю, як мене хапають зубами.

Чарлі теж дуже добре розумів, що з Василем Івановичем можна шуткувати й дуріти тілько до певної міри, а то Василь Іванович умів дуже боляче дряпатись. Так дряпоне кіхтями, що аж заскавчиш, та ще наміряється дряпнути просто по морді.

— Яка в тебе погана звичка, Василю Івановичу, — дорікав йому Чарлі, здобувшися такого прочухана. — Адже ж так можна обезвічити найвеселішого собаку...

— А ти не в'язни!...

— А як мені завсігди гратись хочеться?

Чарлі хитрував. Він знав, що Василеві Івановичеві найдужче можна дошкулити, вхопивши його за хвіст, і що саме за хвіст його не можна займати; та знов, як не спокуситися й не смикнути Василя Івановича саме за хвіст! Василь Іванович в таких випадках просто скаженів і прожогом кидався наздоганяти Чарлі. Справа кінчалася великим прочуханом, і Чарлі довго скавучав, сховавшись кудись у куток.

— Я з тобою ніколи не буду гратися більше, — запевняв Чарлі, облизуючи подряпані місця. — Хіба це гарно — дряпатися? . . .

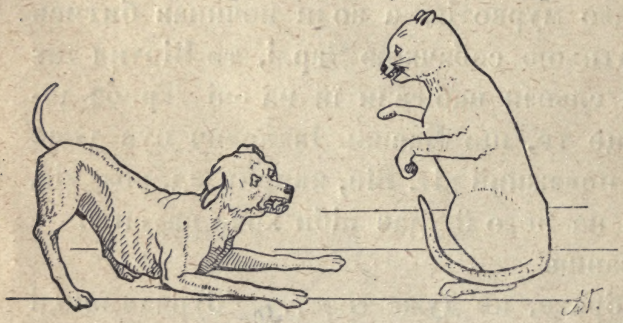

Василь Іванович удавав, ніби нічого не чує й нічого не розуміє. Він сідав десь проти сонечка, підгортав під себе лапки й хвіст, щулив очі й солодко дрімав так, наче кіт з цілком чистою совістю. Чарлі розумів його хитрування й страшенно обурювався.

— Ах, який ти хитрий кіт, Василю Івановичу! — докоряв йому Чарлі. — Мені просто сором за тебе... То правда, ти вмієш дуже боляче дряпатися, а проте я не хотів би буть на твоїм місці. Коли вже казати правду, так ти — просто старий дурисвіт . . .

Через свою собачу легковажність Чарлі не вмів сердитися насправжки. Він був запальної вдачі. Як Василь Іванович дряпав та кусав його, Чарлі давав

собі слово, що одірве проклятому котові хвіст при першій добрій нагоді, і наперед укладав найлютіші плани крівавої помсти. Або — тільки Чарлі заплющить очі, то він уже бачив Василя Івановича в наймізернішому становищі: одно вухо одгризене, спина погризена, од хвоста лишився тільки маленький недогризок. Звісно, призвів до такого становища лукавого кота він, Чарлі. А потім ніби Василь Іванович низко кланявся йому, просив простити, а всі сусідні собаки й кицьки казали в один голос:

— Тт-так! З Чарлі жартувати небезпешно! Він завзятий собака!...

Та все це були тільки собачі мрії, а справді і хвіст і вуха у Василя Івановича зоставались цілі. Навіть більше: ображений Чарлі втрачав апетит, а безсоромний Василь Іванович виїдав з його миски усе найкраще. Взагалі кіт був ненажерливий, хоч і ховав він цю ваду від инших.

А як він умів удавати з себе доброго!... Чарлі просто сором ставало за нього... Звісно, найбільш Василь Іванович дурив своїх хазяїнів. При їх він ніколи не бив Чарлі й дозволяв виробляти з собою всякі штуки. Чарлі міг хапати його навіть за хвіст і тягать по всій хаті, хоч і знав, що потім він за це ой-ой як відбуде!

— Який добрий у нас Василь Іванович, — дивувалась маленька Віруня. — Другого такого кота ніде немає.

Добре це було говорити Віруні, бо її Василь Іванович не смів бити й дряпати. Старий дурисвіт

удавав, ніби він любить дітей, і навіть штукарив, щоб їх звеселити. Хіба не смішно було дивитись, як гладкий кіт скакав через руки, наче акробат у цірку? Потім Віруня любила його гладити й коли Василь Іванович починав дрімати, кричала:

— Миша!...

Хоча Василь Іванович був дуже гладкий і лінивий, він зараз схоплювався, кидався кудись під комод і починав дряпати своїми пазурями підлогу. Старий комедіянт а ні трохи не соромився показувати всі ці нерозумні штукарства.

— Ах, який він утішний! Який кумедний! — раділи діти, ляскаючи в долоні.

Чарлі теж скакав, шалено гавкав і страшенно всім надокучав: та ніхто не хотів бачити, що він, Чарлі, не вдає й не обдурює, як Василь Іванович, а пустує й радіє від щирого серця.

II.

Ми вже сказали, що навіть хитрому котові нелегко жити на світі Божому. Василеві Івановичеві було кілько сумних пригод, головним чином тоді, як він ходив куди з дому. Хлопці на вулиці влучали в нього камінням; великі вулишні собаки загонили його кудись на тин; а скілько запеклих бійок мав він з иншими котами, — того не можна й злічить! Додому він вертався худий, обідраний і починав нявчати як найжалібніше.

— Бідний Василько! — жаліли його діти. Ах, який бідний...

Щиро жаліючи кота, Віруня давала йому навіть свій улюблений шоколад.

Василь Іванович, зворушений такою щирістю, починав нявчати ще жалібніше, так що Чарлі навіть заздрив йому. Чого справді, коли він, як йому часом ставало сумно, починав вити, його не тільки ніхто не жалів, а ще й вигонили на вулицю. Через віщо краще людям нявчання, ніж виття? Як казати правду, так собаче виття куди жалісливіше, ніж котяче нявкання. Та люде трохи несправедливі, й за це їх навіть не можна було винуватити, бо вони просто не могли ніяк зрозуміти, що жалісливіше.

Проте був один випадок, коли Чарлі навіть пожалів Василя Івановича, тим більше, що трохи таки й сам був винен.

Це так сталося. Старший брат Вірунін, ґімназист Володик, добув десь пару морських свинок і приніс їх до дому в великій деревляній клітці.

— Це ще що за прояви? — дивувався Чарлі, кидаючись на клітку й шалено гавкаючи.

Василь Іванович нічого не сказав і навіть удав з себе цілком байдужісенького до такої видатної події.

Володик і Віруня панькалися з свинками кілько днів. Це були такі кумедні, перістенькі, незґрабні звірятка . . .

У їх одразу виявилася величезна перевага перед Чарлі й Васильом Івановичем: свинки так кумедно їли салату, капусту й усяку городину! Віруня дуже втішалася. Василя Івановича й Чарлі було зовсім забуто, так, наче їх і на світі не було.

— Я дивуюсь, чим вони так преподобились, оті незґраби? — ображено зауважував Чарлі, що одверто завидував, як кому, бува, щастить. Не розумію . . . На мою думку, навіть пацюки чепурніші. Адже ж правда, Василю Івановичу?

Василь Іванович байдужно мовчав. Коли діти йшли від своїх улюбленців, Чарлі уважно розглядав клітку з свинками й не знаходив нічого надзвичайного. Адже ж найголовніше, щоб од звірини пахло добре, — це раз, а потім, — щоб цікаво було її ловити. Спробуйте но піймати великого рудого пацюка й задушити — це, справді, цікаво! Спершу, скілько треба часу на його чигати, а потім, як швидко треба на його кинутись, і, нарешті, як спритно треба з ним упоратись. От Василь Іванович, здається, вже досить хитрий і злий, а й йому перепадало від пацюків. Коли казати правду, так Чарлі справлявся з ними далеко краще. Скілько разів він перекидав маленькі столики, що на їх стояли квіти; скілько разів здобич утікала у його просто з перед очей, скілько разів сердиті пацюки кусали морду Чарлі до крови. А все ж цікаво.

— Як би випустити їх з клітки й поганяти по хаті, — думав Чарлі уголос: — може й цікаво, а в клітці сидіти кожне з'уміє.

Морські свинки були дурні, проте вони теж думали й навіть уперто думали. Нікому, наприклад, в домі й на думку не спадало, що вночі, як усі засинали, Василь Іванович обережно підходив до клітки, сідав як зручніше й по кільки годин не зводив своїх блискучих, зелених очей з бідних свинок.

— Він нас колись поїсть... — тихцем казали свинки одна одній і, налякані, ховались у найдальший куток.

Здавалось свинкам, що нічого не було страшнішого за зелені очі Василя Івановича, й вони дивувались, нащо істнували на світі такі страховища. І кожна ніч для них була страшною мукою, про яку нікому в домі й на думку не спадало, а надто — Володикові й Віруні.

Вся ця історія скоро закінчилась дуже сумно. Увечері Віруня, як звичайно, гралася з свинками, годувала їх цукром та шоколадом, а потім забула зачинити клітку й дверцятка зостались на ніч тілько ледве ледве причинені. Цього було цілком досить Василеві Івановичеві. Діти вже засинали, коли зненацька почувся роспачливий писк морських свинок. Володик, що прибіг на цей писк, побачив страшну картину: в клітці зосталась одна свинка, а другу Василь Іванович потяг під канапу. Володик витяг його звідти за хвіст, одняв свинку, але вона була вже нежива.

— Ах, ти поганець! душогуб! — кричав Володик, б'ючи кота деревляною лінійкою.

Добре впало Василеві Івановичеві! Так ще ніколи не впадало. Він ледве вирвався й через кухню втік на двір, та й пропадав десь трохи не цілий тиждень. Та від цього нікому не було легше: в клітці зосталась тільки

одна свинка. Як оплакувала Віруня неживу маленьку свинку! Дівчинка спочатку ні за що не хотіла вірити, що бідне маленьке звірятко вмерло. Віруня завернула її в теплу пухову хусточку й довго колихала, як няньки колишуть маленьких дітей. Потім Віруня силкувалася нагріти її власним диханням; та й це не помогло...

— Тату, чому ж вона не оживає? — плакала Віруня.

— Я тобі куплю другу свинку, Віруня...

— Так то ж буде инша свинка, татусю, й я її вже не буду любити, як цю . . .

Найбільш прикро Віруні було те, що це ж вона забула зачинить клітку. Коли б вона не була такою неуважною, то й свинка була б жива. Сталося серйозне

дитяче горе, й навіть Володик не міг утримати сліз, як довелось ховати свинку, що так раптово загинула. В саду над свинкою було поставлено пам'ятника з старої коробочки й на йому Володик написав:

„Тут лежить бідна морська свинка, яку задавив безсоромний Василь Іванович“.

III.

Становище Василя Іванович після історії з морською свинкою було як найгірше. Діти просто не могли його бачити, хоч як він силкувався вернути їхню прихильність.

— Він злий, злий, злий! . . . — уперто казала Віруня. — Він задавив морську свинку. Бідна морська свинка . . .

Щоб зласкавити Віруню, Василь Іванович піймав величезного рудого пацюка й поклав його в постіль до Віруні. Проте й це не помогло.

Володик робив так. Він брав Василя Івановича за вухо, підтягав до клітки, де сиділа посиротіла морська свинка, й читав йому науку:

— Ти бачиш цю морську свику, Василю Івановичу? їх було дві, а тепер одна . . . так . . . І коли ти насмілишся хоч одним пазурем зачепить її, я з тобою зроблю так, як з непоправним злочинцем. Розумієш? Є кілько засобів зробити кращими таких злочинців, і найкращим вважають той, коли прив'язують такому котові на шию камінь і кидають у воду. І з тобою варт було так зробити, та мама говорить, що навіть найзліші коти часом робляться кращими.

Щоб ліпше переконати кота, Володик давав йому лускача по носові й говорив далі:

— Хіба ти був голодний коли-небудь, Василю Івановичу? Хіба тебе не любили всі? Хіба тобі заважав хто спати цілими днями? Тебе називали добрим, а ти . . . ти відплатив найчорнішою невдячністю. Мама казала, що в тебе зовсім нема серця . . . Розумієш, що з тобою буде далі, як що ти не захочеш зробитись знову колишнім добрим котом? Злих котів ніхто не любить . . . Так пам'ятай же все, що я тобі говорю.

Слухати оцю науку Василеві Івановичеві було гірш за все. Не сказати, щоб він каявся, а просто було сором перед иншими. Узяти хоч би того ж Чарлі, — як він зазнався за кілько день! Тепер Віруня гралась тілько з ним і навіть не дивилася на Василя Івановича. Чарлі дійшов до того, що почав спати на м'яких меблях, що йому було як найсуворіше заборонено. Лежить десь на канапі й говорить:

— Ах бідний, бідний Василь Іванович! . . І надало ж тобі давити ту дурну свинку! Я навіть не розумію, нащо тобі було те робити . . . Уже ж здається, неголодний, пацюків — скільки хоч, — ні, давай йому ще свинку! Не розумію . . . Це, брате, видно не мене дряпать! От і терпи за свою погану вдачу . . .

— Мовчи ти, коли нічого не розумієш . . . — шипів зо злости Василь Іванович. — Я з тобою ще поговорю . . .

Колись Чарлі запевняв Василя Івановича, що він йому щирий друг, а тепер глузував з його нещастя. — Василю Івановичу, чи не хочеш часом закусити свинкою? Га? Любиш свинок? . . . Га? Ах ти, старий дурень . . .

Доводилось усе терпіти. На думку Василя Івановича винними були самі прокляті морські свинки. Ну, скажіть на милость, на що вони на світі? Не будь їх, він був би завсігди порядним, добрим котом . . . Зненависть до всієї породи морських свинок у Василя Івановича доходила до того, що він далеко обминав клітку з свинкою, що нудилася на самоті, й силкувався не дивитись на неї.

— Дуже мені потрібні ваші дурні свинки, — бурчав Василь Іванович собі під ніс. — Та я й дивитись на таку не хочу . . .

Та на цім ще не скінчились усі прикрости. Одного разу Володик вернувся з ґімназії з чудовим чорним пуделем, що приблудився до нього на вулиці.

— Тату, тату, дивись, який гарний собака, — кричав Володик. — Я його жену, а він біжить за мною . . . і веселий який. Ми його назвемо Щасливчиком . . .

Та він же не наш, Володику, — зауважив батько. — Треба буде зробити публікацію в газетах, що приблудивсь якийсь собака . . . А проте, нехай поки поживе.

Поява Щасливчика зразу відмінила все життя. Пудель, безперечно, був дуже дурний, коли згубив хазяїна, та зате він був такий без-упину веселий, що на нього не можна було дивитись без сміху. Віруня реготалася до сліз, коли Щасливчик заходився ганяти по всіх хатах нещасного Василя Івановича й ганяв доти, доки Василь Іванович не скочив на гардероб.

— Так йому й треба! — казав Володик — нехай надалі не душить морських свинок . . .

Ще дужче впало Чарлі, який не міг навіть сховатися, як Василь Іванович. Пудель мучив його без краю, хватав за ноги, за вуха, качав по підлозі, як резиновий м'яч, і взагалі виробляв тисячі найсмішніших штук. Противитись — нічого було й думать, — пудель був сильний і міг скалічити одним ударом своєї лапи. Та Чарлі скоро помирився з своєю долею. Він теж був легковажний пес і радий був погратись, хоч часто й доводилось йому терпіти великі неприємности. У Щасливчика були такі гострі й міцні зуби, що він, здається, міг би годуватися залізним дротом, а Чарлі був тендітний, і зуби в нього були маленькі, як у пацюка.

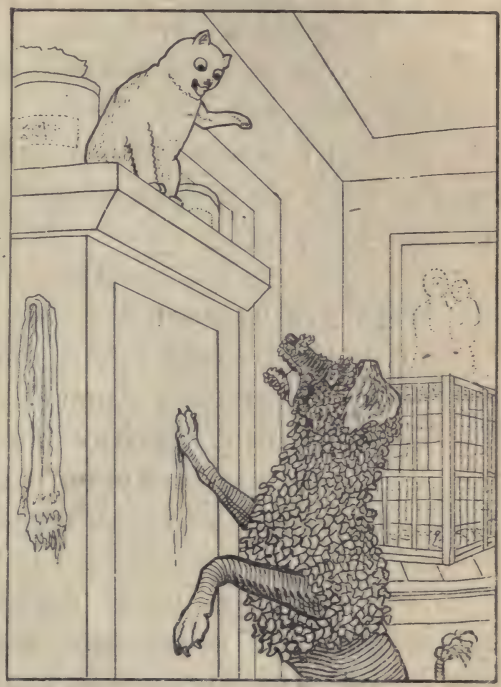

Бідному Василеві Івановичеві довелось висидіть на гардеробі аж три дні. Він зважувався злазити звідтіля тілько в той час, коли Щасливчика виводили на прогулянку. Виявлялось, що молоко випито, все виїдено, й миску, з якої їв Василь Іванович, перекинуто. Нічого більше не зоставалося, як померти з голоду...

Три дні одсижувався Василь Іванович і не зважувався злізти.

— Гей, ти, товстомордий, злазь, — говорив йому Щасливчик, махаючи хвостом . . .

— А не злізу . . . — уперто відповідав Василь Іванович. — Мені й тут добре.

— Я тебе не буду зачіпать, — запевняв Щасливчик.

— Знаю я тебе . . .

Нарешті у Василя Івановича з'явилась одна щаслива думка: він добрав способу помститись над тим нахабою.

IV.

План був чудовий.

Коли Щасливчик почав, як звичайно, дратувати кота, Василь Іванович одповів з гардероба:

— А ти бачив клітку з морською свинкою? . . .

— Ну, бачив . . . То що ж з того?

— А ти не добудеш звідти свинки . . .

— Чому?

— Сили не стане та й розуму . . .

Щасливчик визначався великою легковажністю, цих слів було цілком досить, щоб він кинувся до клітки.

— У мене не стане розуму? Добре, я вам покажу . . . У вас не стане розуму, а не в мене.

З цими словами він кинувся до клітки й заходився ламати деревляні гратки. Він працював і лапами й зубами, як несамовитий. Василь Іванович пильнував його роботи так, що аж серце йому замірало. Він чув, як тріщали деревляні гратки . . . Василеві Івановичеві здалося, що вона вже вискочила з клітки. Він більше не

міг лишатися глядачем і в одну мить опинився долі, наче його з гардероба кинула якась невидима сила. Виявилось, що свинка ще в клітці й Щасливчик даремно силкується піймати її лапою. Василь Іванович одіпхнув його і просунув голову в клітку. Бідна свинка страшенно запищала, рятуючись од його лапи з повипусканими пазурями.

—Рятуйте! Пробі!...

На цей несамовитий писк убігли разом з трьох дверей.

Картина була дуже тяжка. Василь Іванович хотів витягнути голову з клітки й не міг.

— А, так ти знов за своє! — крикнув Володик. — Я тобі зараз покажу, як не слухатись мене!... Ти забув, що я тобі говорив?

Це був найпоганіший день в житті Василя Івановича. Його, звичайно, покарали й досить боляче, та найгірше було те, що він з цього дня перестав вірити самому собі.

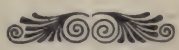

LIBRARY
JAN
27
1984

Українське Видавництво в Катеринославі.

ВІДЕНЬ — КАТЕРИНОСЛАВ.

Кащенко А.	На руїнах Січі. Над Кодацьким порогом. Славні побратими. Запорожська слава. З Дніпра на Дунай. Зруйноване гніздо. Кость Гордієнко-Головко, останній лицарь Запорожжя. Борці за правду. Під Корсунем. У запалі боротьби. Подорож по Дніпрових порогах. Оповідання про славне Військо Запорожське Низове (ілюстрована історія Війська Запорожського).
А. Чайківський.	Козацька помста. (З часів панщини.)
Проф. Біднов В.	Запорожський край. Історичний нарис.
Дорошенко Д.	З минулого Катеринославщини. Білоруси та їх національне відродження. Оповідання про Ірландію. Закарпатські українці (про Угорську Русь та її долю).
Корнієнко.	Запорожський клад, казка.
Мамин-Сібіряк.	Казки й оповідання.
Рудченко.	Народні казки.
Я. Якуша.	Ґеоґрафія України.
	Підручник франц. мови. Ч. І.
	Аритметичний задачник для сер. і вищ. поч. школи.
Вуліх.	Короткий курс ґеометрії та збірник ґеометричних задач. Для вищих початкових і инших шкіл.
Проф. М. Федорів.	Матеріяли до математичної термиинолоґії.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY